

Ağaməhmud Səmədov

Adətən artıq həyatda olmayan insan barədə düşünəndə ilk növbədə onun əməllərini, gördüyü işləri yada salır, götür-qoy edir və öz-özlüyündə dəyərləndirirsən. Fəqət, onların içərisində tək-tək elələri də olur ki, bu insanlar zamanın şəffaf dumanı içərisində elə parlaq, elə aydın görünürlər ki...

Belə insanlardan biri də həyatın bütün keşməkeşlərindən alını açıq çıxmış, haqsızlığa qarşı hər zaman barışmaz olmuş, el arasında mərd bir kişi kimi ad çıxarmış, insanların həyat səviyyəsinin yaxşılaşması, cəhalətdən uzaq olması, maariflənməsi yolunda böyük işlər görmüş Heybət Məzi oğlu Şikarov idi...

O, 1921-ci il aprelin 18-də Şamaxının Təklə kəndində anadan olmuşdu. 1933-cü ildə ibtidai məktəbi başa vurduqdan sonra Şamaxı Heyvandarlıq Texnikumuna daxil olur, lakin az sonra təhsil ocağı Kənd Təsərrüfatı Texnikumu adı ilə Qubaya köçürülür və Heybət Şikarov orada təhsilini başa vuraraq fərqlənmə diplomlu zootexnik ixtisasına yiyələnir. Bundan sonra o əvvəlcə doğma kəndində kolxozda zootexnik işləməyə başlayır, az sonra onu rayonun daha böyük heyvandarlıq təsərrüfatı olan Xilmilli kəndinə ixtisası üzrə işləməyə göndərirlər.

H.Şikarov 1938-ci ildə Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunun fizika-riyaziyyat fakültəsinə daxil olur. O zaman məktəblərdə müəllimlərə kəskin ehtiyac olduğu üçün 1939-cu ildə API-dən möhlət götürərək, Şamaxının Çarhan kənd məktəbində işləməyə başlayır.

Bu dövr Sovet-Finlandiya müharibəsinin qızğın gətirdiyi vaxt idi. Uşaqlıqdan vətənpərvər ruhda tərbiyə olunmuş gənc Heybət Şikarov Vətənin müdafiəsində iştirak etmək qərarına gəlir; 1940-cı ilin sentyabrında Şamaxı Rayon Hərbi Komissarlığına gedərək könüllü surətdə Sovet Ordusu sıralarında olmaq istəyini bildirir. Az sonra 1941-ci ildə Böyük Vətən Müharibəsi başlanır. Heybət Şikarov da digər Sovet döyüşçüləri kimi Alman faşistlərinə qarşı fədakarlıqla vuruşur.

Bəlli olduğu kimi, müharibənin ilk dövrlərində Sovet Ordusu təcrid dırnağadək silahlanmış Alman Ordusunun həmlələrinə tab gətirə bilmirdi, qəhrəmancasına döyüşməsinə baxmayaraq, yüz minlərlə insan qeyri-bərabər döyüşdə ya həlak olmuş

Görkəmli pedaqoq, məğrur insan...

və ya əsir düşmüşdü. 1941-ci ilin 29 sentyabrında Heybət Şikarovun xidmət etdiyi hərbi hissə də faşistlər tərəfindən mühasirəyə alınır və o yaralanaraq digər döyüş yoldaşları ilə birlikdə əsir düşür. Bir müddət sonra o əsirlikdən qaçır. Lakin yenidən tutularaq Almaniya Maqdenburq, Düssel-dorf və Rudolfstadt şəhərlərinin həbs düşərgələrində saxlanılır. 1943-cü ilin yanvarından 1944-cü ilin aprelindəkə məşhur Rur daş kömür hövzəsində saxtalarla işlədilmiş və oradan qaçaraq 1945-ci ilin sentyabrında SSRİ-yə qayıda bilir. Əvvəlcə Ukraynanın Mariupol şəhərində, sonra isə Rostov vilayətinin Taqonroq şəhərində zavodda çilingər işləyir.

H.Şikarov 1946-cı ilin sentyabrında Azərbaycana qayıtmış və sevimli peşəsi olan müəllimlik fəaliyyətinə başlamışdır. Az sonra yenidən API-nin fizika-riyaziyyat fakültəsinin qiyabi şöbəsinə daxil olmuş və 1953-cü ildə orani müvəffəqiyyətlə bitirmişdir. Heybət müəllimin uşaqlığı və gəncliyinin xeyli hissəsi olduqca dramatik hadisələrlə dolu olmuşdu - ağır uşaqlıq illəri, 30-cu illərin ərzaq qıtlığı, müharibə, ondan da qat-qat ağır dəhşətlər - alman əsir düşərgələrində saxlanılmaq - sanki bu mətin insanın alın yazısı imiş...

1953-cü ildən sonra

Heybət müəllim müxtəlif vəzifələrdə - müəllim, zootexnik, rayon maarif şöbəsində təlimatçı, məktəb direktoru və kolxoz sədri işləmişdi. Bu görkəmli insanın həyatı və fəaliyyəti barədə çoxlu yazılar var, haqqında kitab yazılıb, qədirdilən övladları tərəfindən onun özünün vaxtla yazdığı şeirləri kitab şəklində çap olunmuşdu. Həmin səbəbdən bəndənim bu görkəmli insanla bilavasitə bağlı öz şəxsi xatirələrini qeydə alır...

1957-ci ildə Heybət müəllimi Təklə (o zaman Leninabad adlanırdı) kənd məktəbinə direktor təyin etmişdilər. Bizim yaşadığımız Çuxanlı kəndi Təklə ilə eyni sovetlikdə idi. O zaman Çuxanlıda ibtidai, Təklədə isə 7 illik məktəb vardı. Heybət müəllim Şikarov direktor təyin olunan zaman məktəb, ondaki təhsilin səviyyəsi olduqca acınacaqlı vəziyyətdə idi. O dərhal məktəbə orta ümumtəhsil statusu verilməsinə nail oldu. Məktəbə başqa yerlərdən yüksək ixtisaslı müəllimlər dəvət elədi. Tez bir zamanda uzun illər boyu sanki "Tanrının belə unuduğu" məktəb birdən-birə canlandı, sinif otaqları qaydaya salındı, təhsilin keyfiyyətinə nəzərət gücləndirildi, dilam dərənəyi yaradıldı. Məktəbə kino qurğusu, elektrik enerjisi əldə etmək üçün kiçik mühərrik gətirildi. Respublika kəndlərinin hələ elektrikleşdirilmədiyini, axşamlar hər yerin zülmətə qər q olduğu bir zamanda han-

sısı bir kənd məktəbində yaradılmış bu şərait sanki bir möcüzə idi. Təsəvvür edə ki, Azərbaycan Televiziyası yaradılmasından cəmi bir-cə il sonra artıq bir kənd məktəbinin zalında axşamlar televizora baxılırdı. Məktəb dram dərnəyi ən seçmə bədii əsərləri tamaşaya hazırlayırdı. Heybət müəllimin yaratdığı mədəni mühit tezliklə hamının marağına səbəb oldu. Vaxtilə heç kimin yadına belə düşməyən məktəb regionun təhsil, təlim və mədəniyyət mərkəzinə çevrildi.

Bizim Çuxanlı kəndinin gəncləri

də bir kilometr aralıda yerləşən Təklə məktəbinə gedər, ədəbi dram tamaşalarına baxar və televizorda gördüklerini səhər həvəslə digərlərinə danışardılar. O zaman mənəm heç 8 yaşım hələ tamam olmamışdı. Arabir mən də valideyinlərimin icazəsi ilə iri uşaqlara qoşulub Təklə məktəbinə gedər və aldığım böyük hisslərlə, təəssürlə eve qayıdardım. Xüsusən C.Cabbarlının "1905-ci ildə" və S.Vurğunun "Vaqif" əsərlərinin tamaşalarını heç zaman unutmam. Tamaşalarda yuxarı sinif şagirdləri ilə birlikdə məktəbin gənc müəllimləri də iştirak edirdilər. İrəliyə gedərək onu da deyim ki, incəsənət, teatr həvəskarı kimi mən Bakıda, sonralar Alma-Atada, Moskvada, Leninqradda (indi Sankt-Peterburq), Tiflisdə, Ankarada və digər şəhərlərdə bir çox tamaşalara baxmışam. Etiraf edirəm ki, hələ uşaq ikən Heybət müəllimin xeyir-duası və bilavasitə iştirakı ilə yaradılmış o aura mənə görə daha yüksəkdə olmuşdu.

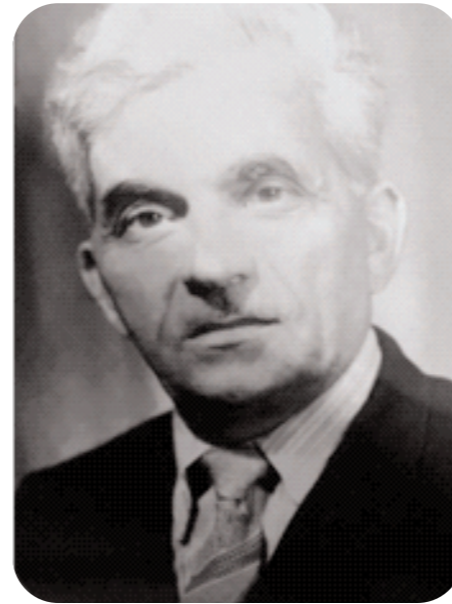
Onu da qeyd etmək lazımdır ki, Heybət müəllimin memarı olduğu yeni tipli Lenina-bad məktəbi təhsilin və nizam-intizamın səviyyəsinə görə, o zaman rayonda ən seçmə məktəblərdən birinə çevrilmişdi. Bu fədakar insanın qısa bir zaman kəsində əldə etdiyi nailiyyətlər tezliklə hər yere yayıldı.

Cəmi ilyarım sonra, 1958-ci ildə rayon rəhbərliyi onu ən geridə qalmış təsərrüfatlardan biri olan Leninabad (o zaman Təklə belə adlanırdı) kolxozuna sədr təyin etdi. Hər iki kənd camaatının maddi vəziyyətinin müharibədən sonra çox ağır olan dövrlərindən biri idi o zaman.

Kolxozda çalışan insanların il ərzində toplanmış əmək günləri müqabilində bölgü ilə qazandıqları taxıl nəinki ailənin qızaranının yaxşılaşmasına heç ənzəruri qida məhsulu olan çörəyə bəs eləmir. Əhalinin bir hissəsi qazanc dalınca Bakı kəndlərinə, Əli Bayramlıya (İndiki Şirvan), Salyana və s. yerlərə getmişdi. Bir çox ailələr borc içində idilər. Heybət müəllim sədr olan kimi elə ilk iclasda adamları bir yerə toplayaraq real vəziyyəti öyrəndi, zəhmətkeşlərin qa-

zancına və dövlət əmlakına əl uzadan briqadirləri, anbardarı və başqa əliyərləri işdən uzaqlaşdırdı.

İşdən çıxarılanların içərisində Heybət müəllimin öz yaxın qohumlarından da var idi. Tezliklə dolanışiq ucbatından başqa yerlərə gedənlər də kolxozda dəvət edildi. Heybət müəllim rayondan kolxozu zəruri texnika və avadanlıq gətizdirdi. Hər kəsə bacardığı iş tapşırıldı. Vaxt olurdu ki, o, həftə ilə evə gəlmirdi; gecə-gündüz əkin sahələrində, fermalarda olurdu. Elə bil bu

insanın yuxusu yox idi. O hər bir işçiye kimliyindən asılı olmayaraq, yüksək tələbkarlıqla yanaşardı. Vay o gündən ki, tapşırılan işi yerinə yetirməyəsən, tənbellik edəsən, ya da əkin sahəsinə heyvan buraxsan! Bu zaman sorğu çox ağır olardı! Artıq bu hamıya bəlli idi. Nəticədə bol taxıl məhsulu yetişdirildi, heyvandarlıq inkişaf etdirildi. Əmək gününə taxıl bölgüsü əvvəlki ildən on dəfədən də artıq oldu. Evlərə, ailələrə ruzi-bərəkət gəldi, insanların üzü güldü. Heybət müəllim xoşbəxt idi! Çünki onun məramı insanlara sevinc bəxş etmək idi...

Beləcə

Heybət müəllim 4 il kolxozu rəhbərlik elədi. Əvvəllər geridə qalmış, sakinləri çox yoxsul vəziyyətdə olan kolxoz respublika miqyasında ən inkişaf etmiş təsərrüfatlardan birinə çevrilmişdi. Kolxozun maddi-texniki bazası genişləndirilmişdi, çoxlu inzibati və təsərrüfat binaları inşa olunmuşdu. Kolxozu cins mal-qara gətirildi, heyvandarlıq sahəsi - maldarlıq, qoyunçuluq görünməmiş dərəcədə inkişaf etdirildi; camaatın həyat səviyyəsi yüksəldildi. Kənd sovetliyinə

daxil olan hər iki kənddə stasionar dizel elektrik stansiyaları quraşdırıldı. İnsanlar yeni-yeni evlər tikməyə başladılar.

Bu 4 ildə Heybət müəllimin nə özü el malına əl uzatdı, nə də başqalarına bunu etməyə imkan yaratdı. Onun çoxuşaqlı ailəsi olduqca sadə, hətta bir qədər ehtiyac-la dolanırdı. Əvvəlki sədrin vaxtında firavan həyat keçirən, indi isə o "imtiyazlar"dan məhrum olunmuşları bu cür idarəçilik üsulu təbii ki, qane etmirdi. Elə o vaxtkı rayon rəhbərliyi üçün də onlara görümbaxım etməyən, həmişə təsərrüfat üçün nəşə tələb edən, ipə-sapa yatmayan novator sədr "boğaza ilişmiş turş armud"a çevrilmişdi. Rayondakı havadarlarının xeyir-duası ilə kənddəki "incidilmişlər" in iftira və yalanlarla dolu anonim məktubları, ərizələri respublika və rayon rəhbərliyinə, həmçinin müxtəlif yerlərə göndərməyə başladıldı. Maraqlısı o idi ki, bu kompaniyada Heybət müəllimin yaxın qohumlarından da iştirak edənlər var idi. Vaxtı ilə Heybət müəllimə təriflər yağdırılan, ona öz "xidməti"ni təklif edənlər bundan bir fayda görmədiklərinə görə getdikcə fəallaşırdılar. Kolxozu yoxlamaya gələn çoxsaylı komissiyalar bir nöqsan tapa bilmirdilər. El-oba üçün özünü fəda edən- səmimi, təmiz insanları ucaldan, saxtakar və ikiüzlülərə qənim kəsilmən Heybət müəllim Şikarovu nəhayət ki, şərhləməyə müəssər oldular. 1962-ci ildə ona iş açıldı və həbs olundu. Aradan bir müddət ötəndən sonra bu məsələyə keçmiş SSRİ-nin paytaxtı Moskvada baxıldı və H.Şikarov həbsdən azad olundu. Heybət müəllimə bəraət verildi; 2 il əvvəl partiya biletini ondan alan rəhbər vəzifəli şəxs bu dəfə saxta təbəssümlə bileti ona qaytardı.

Bundan sonra

o qalan ömrünü gənc nəslin tərbiyəsi ilə-pedaqoji fəaliyyətlə bağladı. 1968-ci ildə Heybət müəllim Şikarov yenidən Təklə kənd 8 illik məktəbinə direktor təyin edildi. İşə bax, düz 10 il əvvəl o kolxoz sədri seçilən zaman orta məktəb statusundan məhrum olunmuş Leninabad məktəbi yenidən orta məktəbə çevrildi. Məktəb yenidən öz əvvəlki şöhrətini qaytararaq nəinki respublikada, hətta keçmiş SSRİ-də nümunəvi məktəblərdən biri oldu. Azərbaycanın keçmiş Maarif Naziri Elmira Qafarova məktəbdə olmuş və onu çox bəyəndiyini bildirmişdi. Hər il orta məktəbi bitirən 25-30 məzunun böyük əksəriyyəti ali məktəblərə daxil olmuşdu. Məktəbdə yüksək təhsillə bərabər uşaqların vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunması, estetik zövqünün inkişaf etdirilməsi məktəb kollektivi qarşısında hər zaman direktor Heybət müəllim tərəfindən prioritet istiqamət kimi qoyulurdu.

Azərbaycanın bir çox görkəmli elm və mədəniyyət xadimləri Bəxtiyar Vahabzadə, Məmməd Araz, Anar, Əzizə Cəfərzadə, Xudu Məmmədov, Sara Qədimova, Lütfəli Abdullayev və b. məktəbin fəxri qonağı olmuş və şagirdlərə xeyir-dualarını vermişdilər. Xalq şairi Bəxtiyar Vahabzadə "Sənətkar və zaman" adlı kitabında verdiyi "Bir kənd məktəbində" adlı yazısında Təklə kənd orta məktəbi haqqında öz səmimi fikirlərini bölüşmüşdü.

Böyük Vətən Müharibəsinin əfsanəvi sərkərdələrindən biri, 4 dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı, marşal Georgi Jukov məktub yazaraq məktəbə uğurlar dilemiş və xatirə olaraq özünün məşhur "Xatirələrim və düşüncələrim" (rus dilində) adlı kitabını göndərmişdi.

Heybət müəllim tamamilə yeni tip məktəb yaratmışdı (Vaxtilə Abbas Səhətin və Camo Cəbrayılbəylinin maarifçilik ənənələri gəlir adamın gözləri önünə). Burada təhsillə bərabər şagirdlərə əmək təlimi aşılanırdı. Məktəbi bitirən bütün uşaqlar üzüm əkib becərməyi, maşın və digər kənd təsərrüfatı texnikalarını idarə etməyi bacarmalı idilər. Məktəbin öz maşını, avtomobil və digər ən zəruri kənd təsərrüfatı texnikaları var idi.

Heybət müəllim adı həyatda olduqca alicənab, rəhimdil və müdrik insan idi. Bu müdriklik ona irsən keçmiş, sonralar isə dünya ədəbiyyatının və mədəniyyətinin inciləri ilə yaxından tanışlıq sayəsində qazanılmışdı. Vaxtı ilə onu şərhləyərək günahsız həbs etdirənləri də Heybət müəllim çoxdan bağışlamışdı. Ətraf kəndlərdə kimin kiminə səhə ciddi problemi olardısı, o işi Heybət müəllim ustalıqla yoluna qoyardı. Yaradan bu insana fitri istedadla yanaşı gözəl qəmət, nurlu, işıqlı sima bəxş eləmişdi. Onun nadir natiqlik məharəti ayrıca mövzudur. Bu insanı tanıyan hər kəs mütləq ilk öncə onun gözəl, bələğətli nitqi, şirin danışığı, həmsöhbətini inandırma məharəti barədə söz salacaqdır. Mən dəfələrlə məclislərdə onlarla, hətta yüzlərlə adamın Heybət müəllimin söhbətlərinə heyranlıqla tamaşa etməsinin şahidi olmuşam. O danışan zaman heç vaxt kiminsə səsinə eşitməzdin. Sonda bildirmək istəyirəm ki, bu nadir insan barədə yazdığım xatirə əsasən öz müşahidələrimin, düşüncəmin məhsuludur. Biz yaxın qohum idik. Heybət müəllim Nəimə bibimin həyat yoldaşı idi. Tez-tez bizə gələrdi. Onun hələ mən uşaqkən S.Ə.Şirvani, S.Vurğun, Ə.Haqverdiyev, L.Tolstoy, L.Landau, A.Eynşteyn və A.Çexov barədə etdiyi şirin söhbətləri indi də yaddaşımdadır.

Bütün ömrünü insanların maariflənməsinə, halal zəhmətlə qayğısız yaşamasına həsr etmiş görkəmli pedaqoq və məğrur insan olan Heybət müəllim Şikarov 1998-ci ilin 28 fevralında dünyasını dəyişmişdi.

Heybət müəllim hər zaman faşizm üzərində Qələbə Gününü xüsusi ruh yüksəkliyi ilə, təntənə ilə yad edər, xatırlayar, bayram edərdi. Düşünürəm, o sağ olsa idi, yaqın ki, şanlı Qələbənin 75 illik Yubileyində ən çox sevinənlərdən olardı.